

แนวทางการจัดการศึกษาบนฐานทักษะชีวิตเพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้หญิงในการจัดการความรุนแรงในครอบครัว

Life Skills-based Education Guidelines for Women's Empowerment to Deal with Family Violence

สุขพัชรมณี กันตัง*¹, อัจฉรา ศรีพันธ์²

Sukpatcharamanee Kantang¹, Atchara Sripan²

หลักสูตรการศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

Doctor of Education Program in Development Education,

Faculty of Education, Naresuan University

Corresponding Author, E-mail: sukpatcharamaneeka61@nu.ac.th*

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของปัญหาความรุนแรงในครอบครัวที่เกิดขึ้นกับผู้หญิงในจังหวัดพิษณุโลก 2) เพื่อสร้างและนำเสนอแนวทางการจัดการศึกษาบนฐานทักษะชีวิตเพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้หญิงในการจัดการความรุนแรงในครอบครัวในจังหวัดพิษณุโลก เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ ผู้เชี่ยวชาญด้านความรุนแรงในครอบครัว ผู้อำนวยการโรงเรียนและครู นักสังคมสงเคราะห์ รวมทั้งนายกและสมาชิกสมาคมสตรีศรีสองแคว เครื่องมือการวิจัยประกอบด้วยแบบสัมภาษณ์เชิงลึกและร่างแนวทางการจัดการศึกษาบนฐานทักษะชีวิตฯ โดยใช้วิธีวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหาตามขั้นตอนของโคไลซ์ซี

ผลการวิจัย พบว่า 1) ผู้หญิงในจังหวัดพิษณุโลกถูกกระทำความรุนแรงในครอบครัวเพิ่มขึ้นทุกปีและมีแนวโน้มที่จะเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ เช่นเดียวกับช่วงสถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 สาเหตุมาจากการดื่มสุรา ดิตสารเสพติด จึงส่งผลกระทบต่อทั้งทางร่างกายและจิตใจ ซึ่งผู้หญิงจัดการความรุนแรงด้วยการเล่าเรื่องราวที่ตนได้รับความรุนแรงให้คนที่เชื่อใจและยินดียินดีรับฟังแล้วจึงขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานต่าง ๆ นอกจากนี้ ผู้หญิงพัฒนาคุณภาพชีวิตโดยเริ่มจากการรู้สึกถึงคุณค่าและความภาคภูมิใจในตนเอง 2) แนวทางการจัดการศึกษาบนฐานทักษะชีวิตเพื่อเสริมสร้างพลัง

อำนาจของผู้หญิงในการจัดการความรุนแรงในครอบครัว ประกอบด้วยการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ซึ่งใช้ทักษะในการจัดการศึกษา คือ การแก้ไขปัญหา ความภาคภูมิใจในตนเองและการตระหนักรู้ในตนเอง โดยมีรูปแบบวิธีการดำเนินการ การจัดกิจกรรมและการประเมินผล องค์ความรู้จากการวิจัย คือ 1) ทักษะการแก้ไขปัญหา 2) ทักษะความภาคภูมิใจในตนเอง 3) ทักษะการตระหนักรู้ในตนเอง

คำสำคัญ: การจัดการศึกษาบนฐานทักษะชีวิต; การเสริมสร้างพลังอำนาจ; ความรุนแรงในครอบครัว; ผู้หญิง

Abstract

The research aims 1) to study the current situation of domestic violence against women in Phitsanulok Province and 2) to create and present life skills-based education to empower women in managing family violence in Phitsanulok Province. This research is a qualitative research. The key informants are family violence experts, school director and teacher, social workers, including the president and members of the Sri Song Khwae Women's Association. The research tools consist of in-depth interview and draft of guidelines for life skills-based education to empower women in managing family violence in Phitsanulok Province. The data are analyzed by content analysis according to the Colaizzi method.

The results show that 1) family violence against women in Phitsanulok Province is on the rise every year, and the number is likely to continue to increase, just like during COVID-19. Most of this is caused by drinking alcohol and drug addiction which affect women both physically and psychologically. Women use an approach to manage violence that starts by talking to someone who is willing to listen and tell them about their own violence and then asking for helping from various agencies. In addition, improving women's quality of life is started by instilling a sense of self-worth and self-esteem. 2) Life skills-based education to empower women in managing family violence consists of

formal education, non-formal education, and informal education. Skills used in educational management include problem-solving, self-esteem, and self-awareness to empower women in managing domestic violence those are a pattern, procedure, activities, and evaluations. The body of knowledge from the research consists of three aspects: 1) problem-solving skills, 2) self-esteem skills, and 3) self-awareness skills.

Keywords: Life Skills-based Education; Empowerment; Family Violence; Women

บทนำ

ความรุนแรงในครอบครัวเป็นปัญหาสังคมที่เกิดขึ้นมาตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบัน กลายเป็นปัญหาที่สามารถเกิดขึ้นได้ในทุกสังคม ศาสนา เชื้อชาติและฐานะทางเศรษฐกิจ ในปัจจุบันได้กลายเป็นปรากฏการณ์ทางสังคมที่มีเงื่อนไขทางสังคม วัฒนธรรมและครอบครัวที่เป็นปัจจัยในการหล่อเลี้ยงให้อยู่ความสัมพันธ์ในครอบครัว และสังคมไทยมายาวนาน และเกิดปรากฏการณ์มากมายที่สะท้อนให้เห็นพฤติกรรมความรุนแรงในครอบครัวที่ทวีความรุนแรงมากขึ้นและมีรูปแบบความรุนแรงที่ซับซ้อนยากต่อการป้องกันและแก้ไขปัญห ทั้งยังส่งผลกระทบต่อร่างกาย จิตใจและชีวิตของผู้ที่ตกเป็นเหยื่อ ทั้งนี้ ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวยังคงต้องการความร่วมมือจากทุกหน่วยงานเพื่อหาสาเหตุและแนวทางการแก้ไขหรือจัดการกับความรุนแรงในครอบครัวได้อย่างเหมาะสม (เกษตรชัย และหิมา และเก็ดถวา บุญปรการ, 2559; สุกิจ อยู่ในธรรม, 2561)

ในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือโรคโควิด-19 (COVID-19) หลายประเทศทั่วโลก รวมทั้งประเทศไทยออกมาตรการบังคับ (Lockdown) เพื่อป้องกันและยับยั้งการแพร่ระบาดของโรค รวมถึงการปิดสถานที่เสี่ยงต่อการแพร่เชื้อ เช่น สถานที่ทำงาน สถานศึกษาทุกระดับ แต่อย่างไรก็ตาม การอยู่บ้านกลายเป็นฝันร้ายสำหรับผู้หญิงทั่วโลก เนื่องจากบ้านไม่ใช่สถานที่ปลอดภัยสำหรับทุกคน แต่อาจเพิ่มระดับและความถี่ของความรุนแรงต่อผู้หญิงได้หลายเท่า (สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, 2563) โดยสำนักงานว่าด้วยยาเสพติดและอาชญากรรมแห่งสหประชาชาติ (UNODC; United Nations Office on Drugs and Crime) รายงานว่า ในช่วงสถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ประเทศไทยพบความรุนแรงในครอบครัวเพิ่มสูงขึ้นถึงร้อยละ 66 (กรมสุขภาพจิต,

2564) ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ความรุนแรงในครอบครัวยังเป็นปัญหาวิกฤตและมีแนวโน้มรุนแรงมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะในช่วงการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ที่ไม่ได้เกิดขึ้นเฉพาะในประเทศไทย แต่หลายประเทศทั่วโลกกำลังเผชิญกับการใช้ความรุนแรงต่อผู้หญิงในช่วงการระบาดของโรคดังกล่าวนี้เช่นกัน นอกจากนี้ สถานการณ์ความรุนแรงต่อสตรีในปัจจุบันยังเกิดขึ้นทุกวัน และที่สำคัญระดับการได้รับความรุนแรงมีแนวโน้มสูงขึ้น โดยองค์การสหประชาชาติ (United Nations) รายงานว่า ประเทศไทยติดอันดับประเทศที่มีความรุนแรงต่อสตรีเป็นอันดับ 1 ใน 10 ของโลกอย่างต่อเนื่อง (กรมสุขภาพจิต, 2564) ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า แม้สังคมไทยจะก้าวเข้าสู่ยุคไทยแลนด์ 4.0 แล้ว แต่ค่านิยม ทศนคติและความเชื่อเก่าที่ว่า ผู้ชายเป็นใหญ่ยังคงเกิดขึ้นในสังคม

ความรุนแรงในครอบครัวสามารถเกิดขึ้นได้ในทุกระดับของสังคมและเกิดขึ้นจากหลายสาเหตุ ทั้งสาเหตุด้านตัวบุคคล ครอบครัว สังคม เศรษฐกิจ สภาพแวดล้อม และความสัมพันธ์เชิงอำนาจ ในด้านความสัมพันธ์ภาพในครอบครัวมีสาเหตุส่วนใหญ่ที่เกิดจากความหึงหวง การนอกใจและขาดการพูดคุยกัน หรือหากมีการพูดคุยกันก็จะใช้อารมณ์หรือคำพูดที่ทำร้ายจิตใจร่วมด้วย จนนำไปสู่การกระทำความรุนแรงในที่สุด และมาจากการดื่มสุราหรือใช้สารเสพติด ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่เข้ามากกระตุ้นให้ผู้ชายขาดสติ ขาดความยับยั้งชั่งใจ จึงก่อให้เกิดความรุนแรงขึ้น (อังคณา ช่วยคำชู, 2555) และมาจากลักษณะนิสัยส่วนตัวที่ได้รับการหล่อหลอมมาจากครอบครัว เช่น นิสัยที่ถูกปลูกฝังมาตั้งแต่เด็ก เลียนแบบพ่อแม่ที่ชอบใช้ความรุนแรง หรือได้รับแบบอย่างมาจากหนังสือ โทรทัศน์หรือสื่อออนไลน์ต่าง ๆ ไม่ได้รับการอบรมสั่งสอนในเรื่องผิดชอบชั่วดี ครอบครัวขาดความอบอุ่นหรืออาจเจ็บป่วยด้วยโรคบางอย่าง จึงทำให้ไม่สามารถควบคุมตนเองได้ เช่น โรคจิต โรคประสาท ซึ่งปัญหาความรุนแรงส่วนใหญ่จะเชื่อมโยงกับปัญหาครอบครัว เพราะครอบครัวเป็นสถาบันหลักของสังคม (กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2563) นอกจากนี้ ในด้านทัศนคติ ความเชื่อ ค่านิยมของสังคมไทยที่ปลูกฝังในเรื่องของผู้ชายจะต้องเป็นผู้นำและมีอำนาจที่เหนือกว่าผู้หญิง ซึ่งสังคมเองก็ถูกปลูกฝังให้มองว่า เรื่องความรุนแรงเป็นเรื่องธรรมดาของคู่รัก ปลูกฝังให้ผู้หญิงต้องอดทนและมองปัญหาครอบครัวว่า เป็นเรื่องส่วนตัวของสามีภรรยา จึงทำให้ผู้หญิงที่ถูกกระทำความรุนแรงมักจะต้องอดทนอดกลั้น ไม่กล้าที่จะเล่าหรือปรึกษากับคนรอบข้าง (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2558)

เมื่อผู้หญิงได้รับความรุนแรงหรือถูกระทำความรุนแรง ย่อมส่งผลกระทบต่อความบาดเจ็บทั้งด้านร่างกาย จิตใจและพฤติกรรม จึงให้ผู้หญิงตกอยู่ในสภาพที่หวาดกลัว ทุกข์ทรมานทั้งด้านร่างกายและจิตใจ ยิ่งเวลาผ่านไปนานสถานการณ์จะยิ่งเลวร้ายลงไปเรื่อย ๆ ถึงแม้ว่าจะพยายามขอความช่วยเหลือจากพ่อแม่ ญาติพี่น้องและคนใกล้ชิด ซึ่งเป็นสิ่งแรกที่ผู้หญิงส่วนใหญ่นึกถึงและมองว่า จะสามารถช่วยเหลือได้ และให้คำปรึกษาหรือคำแนะนำที่ดีได้ แต่โดยทั่วไปคนส่วนใหญ่จะมองว่า ความรุนแรงที่เกิดขึ้นเป็นเรื่องภายในครอบครัวหรือเป็นเรื่องส่วนตัว ไม่ควรเข้าไปยุ่งเกี่ยว จึงทำให้เป็นการสนับสนุนผู้ชายให้ผู้ชายกระทำความรุนแรงและมองสิ่งที่ทำลงไปเป็นความชอบธรรมและเป็นวิธีที่สามารถควบคุมผู้หญิงได้ (นภาพรณ หะวานนท์, 2555)

การแก้ไขปัญหาความรุนแรงต่อสตรีต้องอาศัยความร่วมมือจากภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม รวมถึงการปรับเปลี่ยนทัศนคติของตัวบุคคล โดยเฉพาะอย่างยิ่งการทำให้ตัวผู้หญิงมีความเข้าใจที่ถูกต้องว่า เรื่องความรุนแรงต่อสตรีไม่ได้เป็นความผิดของผู้หญิง (หทัยรัตน์ มาประณีต, 2554) โดยการปรับเปลี่ยนทัศนคติของผู้หญิงที่ถูกระทำความรุนแรงให้กล้าที่จะพูดและบอกกล่าวถึงปัญหาความรุนแรงที่ถูกระทำต่อครอบครัวและการเข้าไปขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน มูลนิธิหรือองค์กรเพื่อสตรีเพื่อนำไปสู่การแก้ไขปัญหาไม่ให้เกิดความรุนแรงจนถึงขั้นฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งต้องเสียชีวิต รวมถึงการปรับเปลี่ยนความคิด ทัศนคติ ค่านิยมเพื่อเปลี่ยนพฤติกรรมให้ผู้ชายมีความเคารพให้เกียรติ ยอมรับฟังความคิดเห็นต่อกัน โดยเน้นการสร้างให้คนในสังคมเกิดความเข้าใจถึงรากเหง้าของปัญหา ตระหนักถึงคุณค่าและเคารพซึ่งกันและกันตามหลักสิทธิมนุษยชนที่เป็นสิทธิพื้นฐานของคนทุกคน รวมทั้งสร้างเสริมพลังและศักยภาพของผู้หญิงที่ถูกระทำความรุนแรงให้มีสถานะหรืออำนาจที่ด้อยกว่าให้ได้รับโอกาส และได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียมเพื่อทำให้มีพื้นที่ยืนในสังคมมากขึ้น ซึ่งเป็นแนวทางหนึ่งในการสร้างความเสมอภาคและเป็นวิธีการขจัดปัญหาความรุนแรงที่ต้นเหตุ (สุวรรณี หาญมุสิกวัฒน์กูร และคณะ, 2555)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาสภาพปัจจุบันของปัญหาความรุนแรงในครอบครัวที่เกิดขึ้นกับผู้หญิงในจังหวัดพิษณุโลกเพื่อทราบสถานการณ์ปัจจุบัน สาเหตุ ลักษณะผลกระทบและวิธีการจัดการความรุนแรงในครอบครัว อีกทั้งสร้างแนวทางการจัดการศึกษาบนฐานทักษะชีวิตมาเพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้หญิงในการจัดการความรุนแรงในครอบครัวไปใช้กับทั้ง 3 ระบบการศึกษา ประกอบด้วยการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จากนั้นนำไปเผยแพร่สู่สาธารณะ

นอกจากนี้ ยังสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดการป้องกันหรือลดความรุนแรงในครอบครัวได้ในอนาคต

วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของปัญหาความรุนแรงในครอบครัวที่เกิดขึ้นกับผู้หญิงในจังหวัดพิษณุโลก
- 2) เพื่อสร้างและนำเสนอแนวทางการจัดการศึกษาบนฐานทักษะชีวิตเพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้หญิงในการจัดการความรุนแรงในครอบครัวในจังหวัดพิษณุโลก

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งมีวิธีการดำเนินวิจัยแบ่งตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังต่อไปนี้

- 1) วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบันของปัญหาความรุนแรงในครอบครัวที่เกิดขึ้นกับผู้หญิงในจังหวัดพิษณุโลก ผู้วิจัยแบ่งวิธีการศึกษาเป็น 2 ขั้นตอน ประกอบด้วย

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาเอกสาร หนังสือ ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องสภาพปัจจุบันและปัญหาความรุนแรงในครอบครัวที่เกิดขึ้นกับผู้หญิงในจังหวัดพิษณุโลกแล้วนำมาจัดหมวดหมู่และเชื่อมโยงเข้ากับวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการตีความและสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากเอกสารด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ขั้นตอนที่ 2 การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยนำข้อมูลจากการวิเคราะห์เอกสารมากำหนดเกณฑ์สำหรับการเลือกผู้ให้ข้อมูล 10 คน ประกอบด้วยกลุ่มที่ 1 คือ ผู้เชี่ยวชาญด้านความรุนแรงในครอบครัว 3 คน โดยจำแนกเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านสตรี 1 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้หญิง 1 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านความรุนแรงในครอบครัว 1 คน โดยมีเกณฑ์คัดเลือก คือ มีประสบการณ์การทำงานไม่น้อยกว่า 5 ปี เป็นผู้จัดการกิจกรรม/โครงการที่ได้รับการยอมรับจากหน่วยงานรัฐหรือเอกชนในฐานะผู้ถ่ายทอดประเด็นเกี่ยวกับสตรี การพัฒนาสตรี การศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้หญิงหรือความรุนแรงในครอบครัว แก่ผู้หญิง กลุ่ม 2 คือ กลุ่มการศึกษาในระบบ 4 คน จำแนกเป็นประกอบด้วย (1) ผู้อำนวยการโรงเรียน (2) ครูฝ่ายปกครอง (3) ครูในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม (4) ครูกลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา ในโรงเรียน

ทรัพยากรวิทยาลัยวิทยาการ จังหวัดพิษณุโลก โดยมีเกณฑ์คัดเลือก คือ เป็นบุคลากรภายในโรงเรียนและเป็นโรงเรียนที่เคยเข้าร่วมโครงการหรือเข้ารับการอบรมเกี่ยวกับการยุติและป้องกันความรุนแรงต่อสตรีและเด็กหรือความรุนแรงในครอบครัว กลุ่มที่ 3 คือ กลุ่มการศึกษานอกระบบ 1 คน คือ นักสังคมสงเคราะห์จากบ้านพักเด็กและครอบครัว จังหวัดพิษณุโลก โดยมีเกณฑ์คัดเลือก คือ เป็นผู้บริหารหรือเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานที่ส่วนเกี่ยวข้องในปฏิบัติงานเกี่ยวกับการช่วยเหลือผู้หญิงจากความรุนแรงในครอบครัว ให้ความคุ้มครองและจัดสวัสดิการสังคมแก่ผู้หญิง กลุ่มที่ 4 คือ กลุ่มการศึกษาตามอัธยาศัย 2 คน ประกอบด้วยนายกสมาคมและสมาชิกของสมาคมสตรีศรีสองแคว โดยมีเกณฑ์คัดเลือก คือ เป็นบุคลากรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาและส่งเสริมศักยภาพของผู้หญิง และส่งเสริมการป้องกันหรือยุติความรุนแรงในครอบครัว

เครื่องมือในการวิจัย คือ แนวคำถามประกอบการสัมภาษณ์ โดยผู้วิจัยสร้างข้อคำถามที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย ซึ่งเป็นคำถามปลายเปิด ดังนี้ (1) สภาพปัจจุบันและปัญหาความรุนแรงในครอบครัวที่เกิดขึ้นกับผู้หญิงในจังหวัดพิษณุโลก (2) การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้หญิง (3) สาเหตุของความรุนแรงในครอบครัว (4) ประเภทของความรุนแรงในครอบครัว (5) ผลกระทบของความรุนแรงในครอบครัว (6) วิธีการจัดการความรุนแรงในครอบครัว และ (7) สถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 กับความรุนแรงในครอบครัว

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลในขณะที่เก็บข้อมูลและภายหลังเก็บข้อมูล ซึ่งในขณะที่เก็บข้อมูลจะตรวจสอบข้อมูลไปด้วยและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปรากฏการณ์วิทยาตามแนวคิดของฮัสเซิร์ล (Husserl) ซึ่งเป็นการสืบค้นเพื่ออธิบายสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริงและสภาพปัจจุบันของปัญหาความรุนแรงในครอบครัวที่เกิดขึ้นกับผู้หญิงในจังหวัดพิษณุโลกเพื่อให้ทราบและเข้าใจในสถานการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างอิสระมากที่สุด และเลือกใช้วิธีของโคไลซซี่ (Colaizzi) ซึ่งเป็นวิธีการที่เน้นความแม่นยำของข้อมูลจากการวิเคราะห์ด้วยการนำกลับไปให้ผู้ให้ข้อมูลตรวจสอบความถูกต้อง โดยมีขั้นตอน ดังนี้ (1) ผู้วิจัยนำข้อมูลจากการสัมภาษณ์มาถอดเทปคำให้สัมภาษณ์คำต่อคำและพิมพ์ จากนั้น ผู้วิจัยอ่านบทสัมภาษณ์หลายครั้งเพื่อทำความเข้าใจกับข้อมูลทั้งหมดโดยภาพรวมอย่างแท้จริง (2) การรวบรวมข้อมูลรายละเอียดจากผู้ให้ข้อมูลโดยการจับประโยคสำคัญที่เป็นข้อมูลเดียวกันและเกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่ต้องการศึกษาให้มากที่สุด (3) การทำความเข้าใจกับข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์พร้อมทั้งให้ความหมายและคำอธิบายที่ถูกต้องตรงกัน (4) การทบทวนข้อมูลและนำมาจัดกลุ่มข้อมูลให้เป็นหมวดหมู่และสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย (5) การนำผล

การวิเคราะห์ที่ได้มาเขียนอธิบายตามวัตถุประสงค์ที่ได้จากผู้ให้ข้อมูลอย่างละเอียดครบถ้วน โดยเขียนในรูปแบบบรรยายที่มีความต่อเนื่องและกลมกลืนกัน ทั้งนี้ ผู้วิจัยพยายามตัดข้อมูลหรือหัวข้อที่ไม่จำเป็นออก (6) การอธิบายผลการศึกษาให้ละเอียดครบถ้วนชัดเจนเท่าที่จะเป็นไปได้และอยู่บนพื้นฐานของข้อมูลประสบการณ์จริงของผู้ให้ข้อมูลโดยเขียนในรูปแบบบรรยาย (7) การนำผลการศึกษาที่ค้นพบจากการวิจัยกลับไปให้ผู้ให้ข้อมูลเพื่อตรวจสอบความถูกต้อง ประเด็นของการศึกษาที่ระบุไว้ในคำถามและวัตถุประสงค์ของการวิจัย พร้อมปรับแก้ไขก่อนอภิปรายผลการวิจัย

2) วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 การสร้างและนำเสนอแนวทางการจัดการศึกษาบนฐานทักษะชีวิตเพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้หญิงในการจัดการความรุนแรงในครอบครัวในจังหวัดพิษณุโลก ผู้วิจัยแบ่งวิธีการศึกษาเป็น 2 ขั้นตอน ประกอบด้วย

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาเอกสารและแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง พร้อมทั้งวิเคราะห์เนื้อหาและนำข้อมูลจากวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 มาวิเคราะห์ร่วมกันเพื่อนำไปสร้างและร่างแนวทางการจัดการศึกษาบนฐานทักษะชีวิตเพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้หญิงในการจัดการความรุนแรงในครอบครัวของผู้หญิงในจังหวัดพิษณุโลก ทั้ง 3 ระบบการศึกษา และนำไปใช้ในการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

ขั้นตอนที่ 2 การสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยนำร่างแนวทางในการจัดการศึกษาบนฐานทักษะชีวิตเพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้หญิงในการจัดการความรุนแรงในครอบครัวในจังหวัดพิษณุโลก มาตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของร่างแนวทางฯ โดยการสนทนากลุ่มกับผู้เชี่ยวชาญด้านความรุนแรงในครอบครัว จำนวน 3 คน และตัวแทนจากกลุ่มการศึกษาทั้ง 3 ระบบ ประกอบด้วยการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จำนวน 3 คน ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์สรุปผลและนำเสนอด้วยการพรรณนา (Descriptive) และใช้การสังเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณลักษณะ (Qualitative Synthesis) เพื่อสังเคราะห์เนื้อหาสาระเฉพาะส่วนที่เป็นข้อค้นพบจากการวิจัยด้วยวิธีการบรรยายและสร้างแนวทางการจัดการศึกษาบนฐานทักษะชีวิตเพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้หญิงในการจัดการความรุนแรงในครอบครัวทั้ง 3 ระบบการศึกษา

ผลการวิจัย

1) ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันของปัญหาความรุนแรงในครอบครัวที่เกิดขึ้นกับผู้หญิงในจังหวัดพิษณุโลก สามารถสรุปได้ ดังนี้

สภาพปัจจุบันและปัญหาความรุนแรงในครอบครัวที่เกิดขึ้นกับผู้หญิงในจังหวัดพิษณุโลกพบว่า ผู้หญิงในจังหวัดพิษณุโลกถูกกระทำความรุนแรงในครอบครัวเพิ่มขึ้นทุกปีและมีแนวโน้มที่จะเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ซึ่งความรุนแรงด้านร่างกายเกิดขึ้นมากที่สุด โดยผู้ที่กระทำความรุนแรงส่วนใหญ่ล้วนเป็นบุคคลใกล้ชิด เช่นเดียวกับช่วงสถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ซึ่งพบว่า จำนวนความรุนแรงในครอบครัวเพิ่มสูงขึ้นเนื่องจากสมาชิกในครอบครัวอยู่ในบ้านพร้อมกันมากขึ้น และบางครอบครัวประสบกับปัญหาทางเศรษฐกิจหรือตกงาน ทำให้ไม่สามารถหาเลี้ยงชีพได้ตามปกติ จึงส่งผลให้กระทำความรุนแรงกับคนในครอบครัว โดยประเภทความรุนแรงในครอบครัวที่เกิดขึ้นกับผู้หญิงในจังหวัดพิษณุโลกนั้น คือ ความรุนแรงทางด้านร่างกาย ความรุนแรงทางจิตใจ ความรุนแรงทางเพศ ความรุนแรงทางด้านเศรษฐกิจและความรุนแรงทางสังคม ซึ่งสาเหตุของการเกิดความรุนแรงในครอบครัวส่วนใหญ่มาจากการดื่มสุรา ดิตสารเสพติดหรือใช้สารเสพติดมาเป็นระยะเวลานาน รวมทั้งปัญหาการนอกใจ/หึงหวง โดยส่งผลกระทบต่อผู้หญิงทั้งทางร่างกายและจิตใจ ทำให้ผู้หญิงมีสภาพจิตใจแย่ เกิดความเจ็บปวดทุกข์ทรมาน บางคนมีความรู้สึกต่อผู้ชายไม่เหมือนเดิม มีความหวาดกลัว วิตกกังวลและไม่มั่นใจในตนเอง จึงทำให้ผู้หญิงมีวิธีการจัดการความรุนแรงในครอบครัว โดยเริ่มจากการพูดคุยเล่าเรื่องราวที่ตนเองได้รับความรุนแรงให้คนที่เชื่อใจฟังและยินดีรับฟังก่อนให้มั่นใจว่า จะได้รับความช่วยเหลือและปลอดภัยแล้วจึงขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานต่าง ๆ โดยใช้วิธีการหลีกเลี่ยงที่จะเผชิญหน้าและพยายามออกมาจากสถานการณ์ความรุนแรง และการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้หญิงจะต้องเริ่มจากตนเองก่อน โดยการทำให้ผู้หญิงรู้สึกถึงคุณค่าในตนเอง ซึ่งเป็นการปรับทัศนคติ เสริมความเชื่อมั่นและความภาคภูมิใจในตนเอง เมื่อผู้หญิงมีสภาพจิตใจแข็งแกร่ง เห็นคุณค่าในตนเองแล้ว ผู้หญิงจะกล้าออกมาจากวงจรความรุนแรงหรือกล้าที่จะยืนด้วยลำแข้งของตนเองและไม่ตกอยู่ในภาวะพึ่งพิงสามี

2) ผลการศึกษาจากการสร้างและนำเสนอแนวทางการจัดการศึกษาบนฐานทักษะชีวิตเพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้หญิงในการจัดการความรุนแรงในครอบครัว ในจังหวัดพิษณุโลกพบว่า การจัดการศึกษาควรมีหลายรูปแบบ คือ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบหรือการศึกษาตามอัธยาศัย และนำทักษะชีวิตมาใช้ในการจัดการศึกษา ประกอบด้วย การแก้ไขปัญหา (Problem-solving) ความภาคภูมิใจในตนเอง (Self-esteem) และการตระหนักรู้ในตนเอง (Self-awareness) เพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้หญิงในการจัดการความรุนแรงในครอบครัว โดยมีรูปแบบ ขั้นตอนวิธีการดำเนินการ การจัดกิจกรรมและการประเมินผลอย่างชัดเจน การจัดการศึกษา

ดังกล่าวเน้นผู้เรียนเป็นสิ่งที่สำคัญที่ช่วยเปลี่ยนแปลงความคิด ค่านิยม ทักษะคิด เจตคติ ของคนเกี่ยวกับบทบาทชายหญิงและการกระทำความรุนแรงต่อผู้หญิง รวมทั้งการ เสริมสร้างพลังอำนาจให้กับผู้หญิงและผู้หญิงสามารถจัดการความรุนแรงในครอบครัว ได้ สรุปผลที่ได้ ดังนี้

2.1 แนวทางการจัดการศึกษาบนฐานทักษะชีวิตเพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจ ของผู้หญิงในการจัดการความรุนแรงในครอบครัวในจังหวัดพิษณุโลก สำหรับการจัด การศึกษาในระบบสามารถนำมาจัดการเรียนรู้ต่อเนื่องในทุกปีการศึกษา โดยการใช้ โรงเรียนเป็นฐาน ซึ่งผู้สอน ได้แก่ ครูในกลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม หรือครูแนะแนว เป็นต้น ผู้เรียน คือ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาชั้นปลาย โดยการจัดการเรียนรู้ดังกล่าวจะ เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญผ่านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอน สามารถอธิบายตามทักษะ ดังนี้

ทักษะที่ 1 การแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัวบนฐานทักษะ ชีวิตเพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้หญิงในการจัดการความรุนแรงในครอบครัว มี เป้าหมายการจัดการเรียนรู้ คือ 1) เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้เท่าทันเกี่ยวกับความรุนแรง ในครอบครัว สามารถคิดวิเคราะห์และนำไปสู่แนวทางแก้ไขปัญหาความรุนแรงใน ครอบครัวได้ 2) เพื่อให้ผู้เรียนสามารถจัดการความรุนแรงในครอบครัวได้ หากตกอยู่ใน สถานการณ์เสี่ยงต่อการได้รับความรุนแรง 3) เพื่อให้ผู้เรียนทราบถึงสิทธิเด็กและข้อ กฎหมายเกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัว และ 4) เพื่อให้ผู้เรียนทราบหน่วยงานที่ให้ ความช่วยเหลือ หากประสบกับความรุนแรงในครอบครัว เนื้อหาสาระในการจัดการ เรียนรู้ ประกอบด้วย 1) วิธีการจัดการความรุนแรงในครอบครัวและวิธีการหลีกเลี่ยง จากการสถานการณ์ความรุนแรงหรืออาจก่อให้เกิดความรุนแรงในครอบครัว 2) ความ รู้เท่าทันต่อความรุนแรงในครอบครัว 3) ข้อกฎหมายเกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัว 4) สิทธิเด็ก 5) การรู้เท่าทันสื่อ และ 6) หน่วยงานที่ให้ความช่วยเหลือ เมื่อประสบกับ ความรุนแรงในครอบครัว ซึ่งเนื้อหาสาระการเรียนรู้ต้องสอดแทรกในรายวิชาให้ ครอบคลุมความรุนแรงด้วยการศึกษามูลฐานทักษะชีวิตทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ ร่างกาย จิตใจ เพศ เศรษฐกิจและสังคม

ทักษะที่ 2 ความภาคภูมิใจในตนเองเพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจของ ผู้หญิงในการจัดการความรุนแรงในครอบครัว มีเป้าหมายการจัดการเรียนรู้ คือ 1) เพื่อ พัฒนาและปรับทัศนคติผู้หญิงให้รู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง และเห็นความสำคัญของการ ยุติการใช้ความรุนแรงในครอบครัว 2) เพื่อเสริมสร้างความมั่นใจ ความภาคภูมิใจใน

ตนเอง และสร้างเชื่อมั่นในศักยภาพของตนเอง ซึ่งเนื้อหาสาระในการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย 1) การปรับทัศนคติให้เห็นความสำคัญของการยุติการใช้ความรุนแรงในครอบครัว 2) การพัฒนาและปรับทัศนคติหรือความคิดให้รู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง และ 3) การเสริมสร้างความมั่นใจและความภาคภูมิใจในตนเอง รวมทั้งเชื่อมั่นในศักยภาพของตนเอง

ทักษะที่ 3 การตระหนักรู้ในตนเองเพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้หญิงในการจัดการความรุนแรงในครอบครัว มีเป้าหมายการจัดการเรียนรู้ 1) เพื่อให้ผู้เรียนสามารถรู้เท่าทันอารมณ์ของตนเอง 2) เพื่อให้ผู้เรียนตระหนัก มองเห็นหรือเข้าใจว่า มีตัวตน ความคิด ความรู้สึกและมีคุณค่า และ 3) เพื่อให้ผู้เรียนสามารถประเมินตนเอง เพื่อทราบข้อดีและข้อด้อยของตนเอง ซึ่งเนื้อหาสาระในการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย 1) การมองเห็นหรือเข้าใจว่า มีตัวตน ความคิด ความรู้สึกและมีคุณค่า 2) การรู้เท่าทันอารมณ์ของตนเองและรู้ถึงสาเหตุที่ทำให้เกิดความรู้สึกนั้นและคาดคะเนผลที่จะตามมาได้ เมื่อตนเองกำลังจะเข้าสู่หรือตกอยู่ในสถานการณ์ความรุนแรงในครอบครัว 3) การรู้เท่าทันอารมณ์ตนเองในขณะที่ตัดสินใจ 4) การประเมินตนเองเพื่อทราบข้อดีและข้อด้อยของตนเองและพัฒนาให้มีประสิทธิภาพ และ 5) ความเชื่อมั่นในศักยภาพของตนเองและมีความกล้าที่จะเปลี่ยนแปลง

จากการจัดการเรียนรู้ข้างต้นนี้ สามารถใช้สื่อการเรียนรู้และแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย ทันสมัยและสอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน ได้แก่ เอกสารประกอบการเรียนรู้ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ คลิปวิดีโอทัศนบรรยายและใบความรู้/ใบงาน โดยการจัดกิจกรรมในลักษณะสอดแทรกในการเรียนการสอนในห้องเรียนหรือแทรกในรายวิชา กิจกรรมประชาสัมพันธ์ในโรงเรียน กิจกรรมลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้และกิจกรรมโฮมรูมกับการจัดการและดูแลนักเรียนเป็นกลุ่ม เป็นต้น ทั้งนี้ สามารถวัดและประเมินผลได้ด้วยวิธีการต่าง ๆ ได้แก่ การสังเกตการถาม-ตอบ การสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ การสังเกตการมีส่วนร่วม การประเมินผลงาน/ชิ้นงานและวัดความตระหนักรู้

2.2 แนวทางการจัดการศึกษาบนฐานทักษะชีวิตเพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้หญิงในการจัดการความรุนแรงในครอบครัวในจังหวัดพิษณุโลก สำหรับการจัดการศึกษานอกระบบสามารถจัดการเรียนรู้ต่อเนื่องได้ตลอดชีวิตและมีความยืดหยุ่นต่อผู้เรียน โดยผู้สอน คือ ผู้เชี่ยวชาญจากหน่วยงานภาครัฐหรือเอกชน เช่น พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ บ้านพักเด็กและครอบครัว สำนักงานศาลยุติธรรม และสมาคมหรือองค์กรเกี่ยวกับการช่วยเหลือผู้หญิง ผู้เรียน คือ ผู้หญิงทุกช่วงวัย รวมทั้งนักศึกษา เยาวชนนอกโรงเรียนและนักให้คำปรึกษา ซึ่งการจัดการเรียนรู้นี้ดังกล่าวจะ

เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญผ่านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน สามารถอธิบายตามทักษะดังนี้

ทักษะที่ 1 การแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัวบนฐานทักษะชีวิตเพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้หญิงในการจัดการความรุนแรงในครอบครัว มีเป้าหมายการจัดการเรียนรู้ คือ 1) เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้เท่าทันเกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัว สามารถคิดวิเคราะห์และนำไปสู่แนวทางแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัวได้ 2) เพื่อให้ผู้เรียนสามารถจัดการความรุนแรงในครอบครัวได้ หากตกอยู่ในสถานการณ์เสี่ยงต่อการได้รับความรุนแรง 3) เพื่อให้ผู้เรียนทราบข้อกฎหมายเกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัว และ 4) เพื่อให้ผู้เรียนทราบข้อมูลในการความช่วยเหลือ หากประสบกับความรุนแรงในครอบครัว ซึ่งเนื้อหาสาระในการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย 1) วิธีการจัดการความรุนแรงในครอบครัวและวิธีการหลีกเลี่ยงจากการสถานการณ์ความรุนแรงหรืออาจก่อให้เกิดความรุนแรงในครอบครัว 2) ความรู้เท่าทันต่อความรุนแรงในครอบครัว 3) ข้อกฎหมายเกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัว 4) การคุ้มครองทางกฎหมาย 5) ข้อมูลในการให้ความช่วยเหลือ หากประสบกับความรุนแรงในครอบครัว และ 6) การรู้เท่าทันสื่อ ซึ่งเนื้อหาสาระการเรียนรู้ต้องสอดแทรกในรายวิชาให้ครอบคลุมความรุนแรงด้วยการศึกษาบนฐานทักษะชีวิตทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ ร่างกาย จิตใจ เพศ เศรษฐกิจและสังคม

ทักษะที่ 2 ความภาคภูมิใจในตนเองเพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้หญิงในการจัดการความรุนแรงในครอบครัว มีเป้าหมายการจัดการเรียนรู้ คือ 1) เพื่อพัฒนาและปรับทัศนคติผู้หญิงให้รู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง และเห็นความสำคัญของการยุติการใช้ความรุนแรงในครอบครัว 2) เพื่อเสริมสร้างความมั่นใจ ความภาคภูมิใจในตนเอง และสร้างเชื่อมั่นในศักยภาพของตนเอง ซึ่งเนื้อหาสาระในการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย 1) การปรับทัศนคติให้เห็นความสำคัญของการยุติการใช้ความรุนแรงในครอบครัว 2) การพัฒนาและปรับทัศนคติหรือความคิดให้รู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง 3) การเสริมสร้างความมั่นใจและความภาคภูมิใจในตนเอง รวมทั้งความเชื่อมั่นในศักยภาพของตนเอง

ทักษะที่ 3 การตระหนักรู้ในตนเองเพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้หญิงในการจัดการความรุนแรงในครอบครัว มีเป้าหมายการจัดการเรียนรู้ คือ 1) เพื่อให้ผู้เรียนสามารถรู้เท่าทันอารมณ์ของตนเอง 2) เพื่อให้ผู้เรียนตระหนัก มองเห็นหรือเข้าใจว่า มีตัวตน ความคิด ความรู้สึกและมีคุณค่า 3) เพื่อให้ผู้เรียนสามารถประเมินตนเองเพื่อทราบข้อดีและข้อด้อยของตนเอง ซึ่งเนื้อหาสาระในการจัดการเรียนรู้

ประกอบด้วย 1) การมองเห็นหรือเข้าใจว่า มีตัวตน ความคิด ความรู้สึกและมีคุณค่า 2) การรู้เท่าทันอารมณ์ของตนเอง รู้ถึงสาเหตุที่ทำให้เกิดความรู้สึกนั้น และคาดคะเนผลที่จะตามมาได้ เมื่อตนเองกำลังจะเข้าสู่หรือตกอยู่ในสถานการณ์ความรุนแรงในครอบครัว 3) เมื่อสามารถรู้เท่าทันอารมณ์ตนเองในขณะที่ตัดสินใจ จะนำไปสู่การตัดสินใจที่ดีขึ้น 4) ความสามารถในการประเมินตนเอง เพื่อทราบข้อดีและข้อด้อยของตนเอง และพัฒนาตนเองให้มีประสิทธิภาพ และ 5) ความเชื่อมั่นในศักยภาพของตนเองและมีความกล้าที่จะเปลี่ยนแปลง

การจัดการเรียนรู้ข้างต้นนี้ สามารถใช้สื่อการเรียนรู้หรือแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย ทันสมัยและสอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน ได้แก่ เอกสารประกอบการเรียนรู้ สื่อบุคคล วิทยากร หรือผู้เชี่ยวชาญด้านความรุนแรงต่อสตรี สื่ออิเล็กทรอนิกส์ คลิปวิดีโอบรรยายและใบความรู้/ใบงาน โดยการจัดกิจกรรมในลักษณะทำหลักสูตร/คอร์สที่เสริมสร้างพลังอำนาจและสร้างคุณค่าให้แก่ชีวิตผู้หญิงหรือกิจกรรมพัฒนาทักษะเมื่อผู้หญิงประสบกับปัญหาความรุนแรงในครอบครัว ทั้งนี้สามารถวัดและประเมินผลได้ด้วยวิธีการต่าง ๆ ดังนี้ การสังเกตการถาม-ตอบ การสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ การสังเกตการมีส่วนร่วม การประเมินผลงาน/ชิ้นงาน และการวัดความตระหนักรู้

2.3 แนวทางการจัดการศึกษาบนฐานทักษะชีวิตเพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้หญิงในการจัดการความรุนแรงในครอบครัวในจังหวัดพิษณุโลก สำหรับการจัดการศึกษาตามอัยยาศัยสามารถจัดการเรียนรู้ได้ในทุกพื้นที่ โดยมุ่งเน้นจัดการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสามารถเข้าถึงได้ง่ายและสะดวก และผู้เรียน คือ เด็ก เยาวชน ผู้หญิงและผู้ที่มีความสนใจ ทุกช่วงวัย เป็นต้น ซึ่งการจัดการเรียนรู้ดังกล่าวนี้จะเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ผ่านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน สามารถอธิบายตามทักษะ ดังนี้

ทักษะที่ 1 การแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัวบนฐานทักษะชีวิตเพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้หญิงในการจัดการความรุนแรงในครอบครัว มีเป้าหมายการจัดการเรียนรู้ คือ 1) เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้เท่าทันเกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัว สามารถคิดวิเคราะห์และนำไปสู่แนวทางแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัวได้ 2) เพื่อให้ผู้เรียนสามารถจัดการความรุนแรงในครอบครัวได้ หากตกอยู่ในสถานการณ์เสี่ยงต่อการได้รับความรุนแรง 3) เพื่อให้ผู้เรียนทราบข้อกฎหมายเกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัว 4) เพื่อให้ผู้เรียนทราบข้อมูลในการความช่วยเหลือ หากประสบกับความรุนแรงในครอบครัว ซึ่งเนื้อหาสาระในการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย 1) วิธีการจัดการความรุนแรงในครอบครัวและวิธีการหลีกเลี่ยงจากการสถานการณ์

ความรุนแรงหรืออาจก่อให้เกิดความรุนแรงในครอบครัว 2) ความรู้เท่าทันต่อความรุนแรงในครอบครัว 3) ข้อกฎหมายเกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัว 4) การคุ้มครองทางกฎหมาย 5) ข้อมูลการให้ความช่วยเหลือ หากประสบกับความรุนแรงในครอบครัว และ 6) การรู้เท่าทันสื่อ ซึ่งเนื้อหาสาระการเรียนรู้ต้องสอดแทรกในรายวิชาให้ครอบคลุมความรุนแรงด้วยการศึกษาด้านทักษะชีวิตทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ ร่างกาย จิตใจ เพศ เศรษฐกิจและสังคม

ทักษะที่ 2 ความภาคภูมิใจในตนเองเพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้หญิงในการจัดการความรุนแรงในครอบครัว มีเป้าหมายการจัดการเรียนรู้ คือ 1) เพื่อพัฒนาและปรับทัศนคติให้ผู้หญิงรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง และเห็นความสำคัญของการยุติการใช้ความรุนแรงในครอบครัว 2) เพื่อเสริมสร้างความมั่นใจ ความภาคภูมิใจในตนเอง และสร้างเชื่อมั่นในศักยภาพของตนเอง ซึ่งเนื้อหาสาระในการจัดการเรียนรู้ประกอบด้วย 1) การปรับทัศนคติให้เห็นความสำคัญของการยุติการใช้ความรุนแรงในครอบครัว 2) การพัฒนาและปรับทัศนคติหรือความคิดให้ผู้หญิงรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง 3) การเสริมสร้างความมั่นใจและความภาคภูมิใจในตนเอง รวมทั้งความเชื่อมั่นในศักยภาพของตนเอง

ทักษะที่ 3 การตระหนักรู้ในตนเองเพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้หญิงในการจัดการความรุนแรงในครอบครัว มีเป้าหมายการจัดการเรียนรู้ คือ 1) เพื่อให้ผู้เรียนสามารถรู้เท่าทันอารมณ์ของตนเอง 2) เพื่อให้ผู้เรียนตระหนัก มองเห็นหรือเข้าใจว่า มีตัวตน ความคิด ความรู้สึกและมีคุณค่า 3) เพื่อให้ผู้เรียนสามารถประเมินตนเอง เพื่อทราบข้อดีและข้อด้อยของตนเอง ซึ่งเนื้อหาสาระในการจัดการเรียนรู้ประกอบด้วย 1) การมองเห็นหรือเข้าใจว่า มีตัวตน ความคิด ความรู้สึกและมีคุณค่า 2) การรู้เท่าทันอารมณ์ของตนเอง และรู้ถึงสาเหตุที่ทำให้เกิดความรู้สึกนั้น และคาดคะเนผลที่จะตามมาได้ เมื่อตนเองกำลังจะเข้าสู่หรือตกอยู่ในสถานการณ์ความรุนแรงในครอบครัว 3) เมื่อสามารถรู้เท่าทันอารมณ์ตนเองในขณะที่ตัดสินใจ จะนำไปสู่การตัดสินใจที่ดีขึ้น 4) ความสามารถในการประเมินตนเอง เพื่อทราบข้อดีและข้อด้อยของตนเองและพัฒนาตนเองให้มีประสิทธิภาพ และ 5) ความเชื่อมั่นในศักยภาพของตนเอง และมีความกล้าที่จะเปลี่ยนแปลง

จากการจัดการเรียนรู้ข้างต้นนี้ สามารถใช้สื่อการเรียนรู้และแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย ทันสมัยและสอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน ได้แก่ เอกสารประกอบการเรียนรู้ สื่อบุคคล วิทยากรหรือผู้เชี่ยวชาญด้านความรุนแรงต่อสตรี สื่ออิเล็กทรอนิกส์/แหล่งข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต และคลิปวิดีโอที่ค้นบรรยาย โดยภารกิจกรมจัดการเรียนรู้

ในลักษณะให้ความรู้ทางออนไลน์หรือการใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (Information and Communication Technology) เหมาะสมกับบริบทในการเรียนรู้หรือนำสื่อสังคมออนไลน์ เช่น ไลน์ออฟฟิเชียลแอคเคาท์ (Line Official Account) เฟซบุ๊ก (Facebook) มาใช้ในการนำเสนอหรือจัดทำแคมเปญรณรงค์ ทั้งนี้ สามารถวัดและประเมินผลได้ด้วยวิธีการต่าง ๆ ดังนี้ การสังเกตการถาม-ตอบ การสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ การสังเกตการมีส่วนร่วม และแบบประเมินผลการจัดการเรียนรู้

อภิปรายผล

1) ผลการศึกษาการศึกษาสภาพปัจจุบันของปัญหาความรุนแรงในครอบครัวที่เกิดขึ้นกับผู้หญิงในจังหวัดพิษณุโลก สามารถสรุปได้ตามประเด็น 7 ประเด็น ดังนี้

1.1 สภาพปัจจุบันของปัญหาความรุนแรงในครอบครัวที่เกิดขึ้นกับผู้หญิงในจังหวัดพิษณุโลก ผลการศึกษาพบว่า ผู้หญิงในจังหวัดพิษณุโลกถูกกระทำความรุนแรงในครอบครัวเพิ่มขึ้นทุกปี และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ และส่วนใหญ่ผู้ที่กระทำความรุนแรงในครอบครัวกับผู้หญิง คือ สามี บิดาและปู่/ตา เป็นต้น และเกิดขึ้นในลักษณะความรุนแรงด้านร่างกายมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลจากกรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (2563) พบว่า ผู้หญิงถูกกระทำความรุนแรงในครอบครัวมีจำนวนสูงขึ้นทุกปีและถูกกระทำความรุนแรงทางด้านร่างกายมากที่สุด โดยผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวจะเป็นคนใกล้ชิดที่มีความสัมพันธ์ในลักษณะของสามีภรรยา ทั้งนี้ สามารถอธิบายได้ว่า ความรุนแรงในครอบครัวยังคงเกิดขึ้นกับผู้หญิง ซึ่งนับวันจะเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะความรุนแรงทางร่างกายที่เกิดขึ้นกับผู้หญิงมากที่สุด ดังนั้น ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวจึงเป็นเรื่องสำคัญที่ไม่เพียงแต่ทิ้งรอยแผลด้านร่างกายให้กับผู้หญิง แต่ยังรวมถึงบาดแผลในจิตใจที่ผู้หญิงทุกคนต้องเผชิญ การแก้ไขปัญหานี้คงต้องรวมถึงการช่วยส่งเสริมต่อต้านความรุนแรงและมองผู้หญิงอย่างเข้าใจและยอมรับความจริงว่า ในบางครั้งสถาบันครอบครัวก็อาจเป็นแหล่งผลิตความรุนแรงได้

1.2 การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้หญิง ผลการศึกษาพบว่า ต้องเริ่มพัฒนาจากตนเองก่อน โดยการทำให้ผู้หญิงรู้สึกถึงคุณค่าในตนเอง ซึ่งเป็นการปรับทัศนคติเสริมความเชื่อมั่นและความภาคภูมิใจในตนเอง เมื่อผู้หญิงมีสภาพจิตใจแข็งแกร่ง เห็นคุณค่าในตนเองแล้ว จะกล้าออกจากวงจรความรุนแรงหรือกล้าที่จะยืนด้วยลำแข้งของตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีมาสโลว์หรือทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการ (Maslow's

Hierarchy of Needs) (Elizabeth, 2020) กล่าวว่า ความปรารถนาของมนุษย์ติดตัวมาแต่กำเนิดและความปรารถนาเหล่านี้จะเรียงลำดับชั้นของความปรารถนา ตั้งแต่ชั้นแรกไปสู่ความปรารถนาชั้นสูงขึ้นไปเป็นลำดับ ซึ่งชั้นที่ 4 ความต้องการได้รับความนับถือยกย่อง (Self-esteem Needs) ในลักษณะของความต้องการนับถือตนเอง (Self-respect) คือ การมีความภูมิใจและการสร้างความนับถือตนเอง มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีความสามารถในตนเอง ไม่ต้องพึ่งพาอาศัยผู้อื่น และมีคุณค่าและความสามารถที่จะประสบความสำเร็จในหน้าที่การงานหรือภารกิจต่าง ๆ ได้ด้วยตนเอง ซึ่งสามารถอธิบายได้ว่า การมองเห็นคุณค่าในตนเองมีสำคัญต่อทุกช่วงชีวิตของมนุษย์ เป็นสิ่งสำคัญที่ก่อให้เกิดพฤติกรรมที่มีประสิทธิภาพ ทำให้ผู้หญิงสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีคุณค่า มีความกล้าที่จะเปลี่ยนแปลงตนเองและก้าวข้ามความเจ็บปวดที่ตนเคยได้รับ

1.3 สาเหตุของความรุนแรงในครอบครัว ผลการศึกษาพบว่า ส่วนใหญ่มาจากการดื่มสุรา ติดสารเสพติดหรือใช้สารเสพติดมาเป็นระยะเวลานาน ซึ่งเป็นปัจจัยในการกระตุ้นให้เกิดกระทำความรุนแรงในครอบครัว อีกทั้งยังเป็นตัวเร่งให้เกิดความรุนแรงเร็วขึ้น รวมทั้งปัญหาการนอกใจ/หึงหวง และปัญหาทางเศรษฐกิจ ตกงานและความยากจน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของเกียรตินิยม รักขาม (2565) พบว่า การใช้ยาเสพติด ดื่มสุรา ความหึงหวงและปัญหาเศรษฐกิจที่ทำให้เกิดความเครียด ทำให้ผู้ชายหาทางออกด้วยการดื่มสุราจนเมาแล้วนำไปสู่การกระทำความรุนแรงต่อผู้หญิง ทั้งนี้ สามารถอธิบายได้ว่า สาเหตุของการกระทำความรุนแรงในครอบครัวอาจมาจากหลายปัจจัยที่กระตุ้นให้เกิดความรุนแรง แต่ถ้ามองในเชิงโครงสร้างทางสังคมมีรากฐานมาจากทัศนคติชายเป็นใหญ่ที่ทำให้ผู้ชายมักคิดว่า มีอำนาจเหนือผู้หญิง หรือการทำร้ายผู้หญิงถูกมองได้ว่าเป็นแสดงอำนาจของผู้ชาย แม้ในปัจจุบันกฎหมายได้ให้สิทธิชายหญิงเท่าเทียมกัน แต่โครงสร้างอำนาจที่ชายเหนือกว่าผู้หญิงยังไม่เปลี่ยนแปลงไป

1.4 ประเภทของความรุนแรงในครอบครัว ผลการศึกษาพบว่า ความรุนแรงในครอบครัวที่เกิดขึ้นกับผู้หญิงในจังหวัดพิษณุโลก คือ ความรุนแรงทางร่างกายเป็นความรุนแรงที่เกิดขึ้นมากที่สุด ซึ่งส่งผลให้เกิดความรุนแรงทางจิตใจ เป็นการสร้างความเจ็บช้ำน้ำใจแก่ผู้หญิง และยังพบว่า เกิดความรุนแรงทางเพศที่ผู้หญิงและเด็กได้รับอีกเช่นกัน นอกจากนี้ ความรุนแรงทางด้านเศรษฐกิจที่กระทำในลักษณะคอยกีดกันทรัพย์สินไม่ให้ยุ่งเกี่ยวกับทรัพย์สิน และความรุนแรงทางสังคมที่กระทำในลักษณะกักขัง หน่วงเหนี่ยวผู้หญิง ไม่ให้พบเจอผู้อื่น และผู้หญิงจะมีหน้าที่การงานก้าวหน้ากว่าผู้ชายไม่ได้ ยังคงเกิดขึ้นในจังหวัดพิษณุโลก ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ

สุกัญญา สดศรี (2561) พบว่า ความรุนแรงด้านร่างกาย กระทำลักษณะการตบตี เตะ ต่อยและใช้อาวุธทำร้ายร่างกายให้ได้รับบาดเจ็บ พิการหรือเสียชีวิต ความรุนแรงด้าน จิตใจ กระทำโดยการทำร้ายจิตใจ พุดจาหยาบคาย ดุถูกเหยียดหยาม ทำให้ได้รับความ กระทบบกระเทือนทางด้านจิตใจ ความรุนแรงด้านสังคม กระทำโดยการจำกัดสิทธิ กักขังหน่วงเหนี่ยวและไม่ยอมให้พบปะกับเพื่อนหรือญาติพี่น้อง ความรุนแรงทาง เศรษฐกิจ กระทำโดยการจำกัดค่าใช้จ่าย ควบคุมทรัพย์สินหรือไม่รับผิดชอบต่อ ค่าใช้จ่ายของครอบครัว และความรุนแรงทางเพศ กระทำโดยการทารุณกรรมทางเพศ การทำร้ายร่างกายทางเพศต่อเด็กและสตรี การคุกคามทางเพศ การบังคับข่มขู่ให้มี เพศสัมพันธ์ ทั้งนี้ สามารถอธิบายได้ว่า ความรุนแรงในครอบครัวสามารถเกิดขึ้นได้ทั้ง กับเพศหญิงและเพศชาย แต่ผู้หญิงมักตกเป็นเหยื่อมากกว่าผู้ชาย และอาจเกิดความ รุนแรงขึ้นได้ในหลายรูปแบบแตกต่างกัน เมื่อผู้ชายกระทำความรุนแรงแล้วจะส่งผล กระทบต่อสมาชิกในครอบครัวด้วยกัน รวมถึงเป็นสาเหตุหลักของการเป็นปัญหาสังคม

1.5 ผลกระทบของความรุนแรงในครอบครัว ผลการศึกษาพบว่า ความ รุนแรงในครอบครัว ส่งผลกระทบทั้งทางร่างกายและจิตใจต่อผู้หญิง ทำให้มีสภาพจิตใจ ย่ำแย่ เกิดความเจ็บปวดทุกข์ทรมาน บางคนมีความรู้สึกต่อผู้ชายไม่เหมือนเดิม มีความ หวาดกลัว วิตกกังวลและไม่มั่นใจในตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของปัทมญา สุนทรพิทักษ์ (2563) พบว่า การใช้ความรุนแรงในครอบครัวได้ส่งผลกระทบต่อผู้หญิง ทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ ซึ่งการที่สามีใช้ความรุนแรงต่อภรรยาทำให้เกิดบาดแผล และได้สร้างความเจ็บปวดให้กับผู้หญิง และต้องเผชิญกับความหวาดกลัว รู้สึกเศร้า เสียใจ ทั้งนี้ สามารถอธิบายได้ว่า การที่ผู้หญิงได้รับความรุนแรงในครอบครัวนั้น ไม่ได้ สร้างแค่บาดแผลทางกายที่สามารถรักษาให้หายได้ แต่สร้างบาดแผลทางใจอย่าง เจ็บปวดที่ยากจะลืม ต้องใช้ระยะเวลารักษายาวนาน ซึ่งผู้หญิงบางคนก็ไม่สามารถลืม เหตุการณ์ความรุนแรงที่ถูกกระทำได้ แม้เหตุการณ์สิ้นสุดมาเป็นเวลานานแล้ว

1.6 วิธีการจัดการความรุนแรงในครอบครัว ผลการศึกษาพบว่า ผู้หญิงจะ เริ่มจากการพูดคุยเล่าเรื่องราวที่ตนเองได้รับความรุนแรงให้คนที่เชื่อใจฟังและยินดีรับ ฟังก่อนให้มั่นใจว่า จะได้รับความช่วยเหลือและปลอดภัยแล้วจึงขอความช่วยเหลือจาก หน่วยงานต่าง ๆ และอีกวิธีที่ผู้หญิงใช้ คือ หลีกเลี้ยงที่จะเผชิญหน้าและพยายาม ออกมาจากสถานการณ์นั้นก่อน ซึ่งสอดคล้องกับการสนับสนุนทางสังคม (Social Support) ดังแนวคิดของนันท์นที ศุภมงคล (2547) อธิบายว่า การที่บุคคลรับรู้การ สนับสนุนทางสังคม บุคคลจะเกิดการรับรู้ว่า ตนได้รับความรัก ความเอาใจใส่ การเห็นคุณค่าและการยอมรับ ส่งผลทางบวกต่อสุขภาพกายและใจ ทำให้บุคคลสามารถเผชิญ

กับเหตุการณ์ที่มาคุกคามชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งการสนับสนุนทางสังคมอาจได้รับจากบุคคลที่ตนรัก ครอบครัว เพื่อน ชุมชน บุคลากรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้สามารถอธิบายได้ว่า ผู้หญิงสามารถขอความช่วยเหลือหรือจัดการความรุนแรงที่ตนถูกกระทำได้ เนื่องจากในปัจจุบันมีการนำเสนอข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัว พร้อมให้สังคมได้ตระหนักถึงปัญหาความรุนแรงมากขึ้นและทุกคนสามารถเข้าถึงสื่อสังคมออนไลน์ต่าง ๆ ได้ จึงเป็นอีกช่องทางในการขอความช่วยเหลือ

1.7 สถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 กับความรุนแรงในครอบครัว ผลการศึกษาพบว่า ในช่วงสถานการณ์โรคโควิด-19 จำนวนความรุนแรงในครอบครัวเพิ่มสูงขึ้น เนื่องจากสมาชิกในครอบครัวอยู่ในบ้านพร้อมกันมากขึ้น และบางครอบครัวประสบกับปัญหาทางเศรษฐกิจหรือตกงาน ทำให้ไม่สามารถออกไปทำงานหาเลี้ยงชีพได้ตามปกติ จึงเกิดความเครียดภายในครอบครัวมากขึ้น ส่งผลให้กระทำความรุนแรงกับคนในครอบครัว ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของลังการานิ และคณะ (Lankarani, et al., 2022) พบว่า ในช่วงการใช้มาตรการบังคับในสถานการณ์การระบาดของโรคโควิด-19 ทำให้ความรุนแรงในครอบครัวยิ่งเพิ่มขึ้น ซึ่งการอยู่ด้วยกันเป็นเวลานานเนื่องจากสถานการณ์การแพร่ระบาดและการกักตัวอยู่ที่บ้านที่ไม่สามารถออกไปข้างนอกได้ ส่งผลให้ครอบครัวเกิดความตึงเครียดมากขึ้น บางครอบครัวขาดทักษะการแก้ไขปัญหาและวิธีการหลีกเลี่ยงความรุนแรง เช่น การดื่มสุรา สูบบุหรี่ จึงนำไปสู่การใช้ความรุนแรงกับคนในครอบครัว ทั้งนี้ สามารถอธิบายได้ว่า ในช่วงสถานการณ์ของโรคโควิด-19 ที่ผ่านมา ไม่ได้ส่งผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยและเศรษฐกิจเท่านั้น แต่มาพร้อมมาตรการป้องกันการแพร่ระบาดด้วยการให้ผู้คนกักตัวอยู่ที่บ้าน กลับนำมาซึ่งภัยเงียบของความรุนแรงในครอบครัวที่ทวีความรุนแรงและมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นด้วย นอกจากนี้ ยังทำให้ผู้หญิงไม่กล้าออกจากบ้านหรือเข้าขอความช่วยเหลือจากสถานบริการต่าง ๆ เพราะกังวลต่อความเสี่ยงในการติดเชื้อ

2) การสร้างและนำเสนอแนวทางการจัดการศึกษาบนฐานทักษะชีวิตเพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้หญิงในการจัดการความรุนแรงในครอบครัวในจังหวัดพิษณุโลก ประกอบด้วย 3 ทักษะในการจัดการเรียนรู้ คือ 1) การแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัว 2) ความภาคภูมิใจในตนเอง และ 3) การตระหนักรู้ในตนเอง เพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้หญิงในการจัดการความรุนแรงในครอบครัว ในรูปแบบการจัดการศึกษา 3 รูปแบบ คือ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (2542)

แนวทางการจัดการศึกษาบนฐานทักษะชีวิตเพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้หญิงในการจัดการความรุนแรงในครอบครัวในจังหวัดพิษณุโลก เมื่อพิจารณาแนวทางทั้งหมดในการจัดการศึกษาที่กล่าวมานั้น สอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) ในยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนาศักยภาพคนทุกช่วงวัยและการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ที่มีเป้าหมายเพื่อให้คนทุกช่วงวัยมีทักษะ ความรู้ความสามารถและสมรรถนะตามมาตรฐานการศึกษาและมาตรฐานวิชาชีพในโลกศตวรรษที่ 21 และพัฒนาคุณภาพชีวิตได้ตามศักยภาพ มีคุณธรรม จริยธรรม มีวินัย จิตสาธารณะและพฤติกรรมที่พึงประสงค์ เนื่องจากแนวทางการจัดการศึกษาบนฐานทักษะชีวิตเพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้หญิงในการจัดการความรุนแรงในครอบครัวในจังหวัดพิษณุโลก เป็นการจัดการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับแนวจัดการศึกษาในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 22 ยึดหลักว่า ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่า ผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับทฤษฎียึดบุคคลเป็นศูนย์กลางของโรเจอร์ (Rogers, 1951) มุ่งให้ความสำคัญต่อความเป็นมนุษย์และมองมนุษย์ว่า มีคุณค่า มีความดีงาม มีความสามารถและมีแรงจูงใจภายในที่จะพัฒนาศักยภาพของตนเอง เมื่อจัดการเรียนรู้จะต้องเน้นที่ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและกระบวนการเป็นสำคัญ โดยครูเป็นผู้ชี้แนะ ทำหน้าที่อำนวยความสะดวกให้แก่ผู้เรียน และควรสอนแบบชี้แนะโดยให้ผู้เรียนเป็นผู้นำทางในการเรียนรู้ของตนเอง และคอยช่วยเหลือผู้เรียนให้เรียนอย่างสะดวกจนบรรลุผล ซึ่งสามารถอธิบายได้ว่า การจัดการศึกษาต้องพัฒนาให้สอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสิ่งสำคัญ พร้อมทั้งสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เหมาะสมและสร้างแรงจูงใจให้แก่ผู้เรียนที่ต้องการเรียนรู้ โดยมุ่งเน้นการพัฒนาทักษะที่จำเป็นสำหรับการดำเนินชีวิตในอนาคต

องค์ความรู้จากการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ทำให้ทราบแนวทางการจัดการศึกษาบนฐานทักษะชีวิตเพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้หญิงในการจัดการความรุนแรงในครอบครัว ซึ่งเป็นกระบวนการที่ช่วยเปลี่ยนแปลงความคิด ค่านิยม ทศนคติ เจตคติของคนเกี่ยวกับบทบาทชายหญิง การกระทำความรุนแรงต่อสตรี รวมทั้งเสริมสร้างพลังอำนาจให้แก่ผู้หญิงและสามารถจัดการความรุนแรงในครอบครัวได้ ซึ่งการจัดการศึกษาดังกล่าวนี้นี้ต้องเน้นผู้เรียนเป็นสิ่งสำคัญและจัดการศึกษาครอบคลุมทั้ง 3 รูปแบบ คือ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย จึงได้องค์ความรู้ในการ

เสริมสร้างพลังอำนาจของผู้หญิงในการจัดการความรุนแรงในครอบครัว โดยใช้ทักษะชีวิตในการจัดการศึกษา ประกอบด้วย

1) ทักษะการแก้ไขปัญหา คือ ผู้เรียนต้องมีความรู้เท่าทันเกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัว สามารถจัดการความรุนแรงในครอบครัวหรือหลีกเลี่ยงได้ หากตกอยู่ในสถานการณ์เสี่ยงต่อการได้รับความรุนแรง รวมทั้งทราบข้อกฎหมายเกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัวและหน่วยงานที่ให้ความช่วยเหลือ หากประสบกับความรุนแรงในครอบครัว

2) ทักษะความภาคภูมิใจในตนเอง คือ ผู้เรียนต้องพัฒนาและปรับทัศนคติให้รู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองและเห็นความสำคัญของการยุติการใช้ความรุนแรงในครอบครัวและเสริมสร้างความมั่นใจ ความภาคภูมิใจในตนเอง รวมทั้งเชื่อมั่นในศักยภาพของตนเอง

3) ทักษะการตระหนักรู้ในตนเอง คือ ผู้เรียนต้องมองเห็นหรือเข้าใจว่า มีตัวตน ความคิด ความรู้สึก มีคุณค่าและต้องรู้เท่าทันอารมณ์ของตนเอง รู้ถึงสาเหตุที่ทำให้เกิดความรู้สึกนั้น และคาดคะเนผลที่จะตามมาได้ เมื่อตนเองกำลังจะเข้าสู่สถานการณ์ความรุนแรงหรือตกอยู่ในสถานการณ์ความรุนแรงในครอบครัว รวมทั้งสามารถประเมินตนเองเพื่อทราบข้อดีและข้อด้อยของตนเอง เพื่อทำให้รู้จักตนเองได้ดีขึ้นและพัฒนาตนเองให้มีประสิทธิภาพ

สรุป

การวิจัยครั้งนี้มีเป็นการศึกษาปัจจุบันของปัญหาความรุนแรงในครอบครัวที่เกิดขึ้นในจังหวัดพิษณุโลก ผลการวิจัยพบว่า ผู้หญิงถูกกระทำความรุนแรงในครอบครัวเพิ่มขึ้นทุกปี ซึ่งมีแนวโน้มที่จะเพิ่มขึ้น โดยความรุนแรงทางร่างกายเกิดขึ้นมากที่สุด สาเหตุมาจากการดื่มสุรา การติดสารเสพติดหรือใช้สารเสพติดมาเป็นระยะเวลานาน และประสบกับปัญหาทางเศรษฐกิจหรือตกงาน จึงส่งผลกระทบทั้งทางร่างกายและจิตใจต่อผู้หญิง สำหรับการจัดการความรุนแรงต้องเริ่มจากการพูดคุยเล่าเรื่องราวที่ตนเองได้รับความรุนแรงให้คนที่เชื่อใจและยินดีรับฟังก่อนแล้วจึงขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานต่าง ๆ นอกจากนี้ ผู้หญิงต้องพัฒนาคุณภาพชีวิต โดยเริ่มต้นจากการทำให้รู้สึกถึงคุณค่าในตนเอง เสริมความเชื่อมั่นและความภาคภูมิใจในตนเอง ส่วนการสร้างและนำเสนอแนวทางการจัดการศึกษาบนพื้นฐานทักษะชีวิตเพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจผู้หญิงในการจัดการความรุนแรงในครอบครัวนั้น ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการจัดการศึกษาดังกล่าวประกอบด้วยการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และ

การศึกษาตามอัธยาศัย ซึ่งทักษะที่ใช้ในการดำเนินการจัดการศึกษา ประกอบด้วย การแก้ไขปัญหา ความภาคภูมิใจในตนเอง และการตระหนักรู้ในตนเอง เพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้หญิงในการจัดการความรุนแรงในครอบครัว โดยมีองค์ประกอบในการจัดการเรียนรู้ คือ เป้าหมาย เนื้อหาสาระ ผู้สอน ผู้เรียน ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้และการวัดและประเมินผล

เอกสารอ้างอิง

- กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2563). รายงานข้อมูลสถานการณ์ด้านความรุนแรงในครอบครัว สำหรับการรายงานตามมาตรา 17 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 ประจำปี 2562. กรุงเทพมหานคร: กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.
- กรมสุขภาพจิต. (27 เมษายน 2564). จะทำอย่างไร เมื่อความรุนแรงไม่ใช่เรื่องไกลตัว และบ้านไม่ใช่ Safe Zone ของทุกคน. สืบค้นเมื่อ 20 มกราคม 2566, จาก <https://dmh.go.th/news-dmh/view.asp?id=30715>
- เกษตรชัย และหิมา และเก็ดถวา บุญปรากการ. (2559). ภูมิหลังครอบครัวที่สัมพันธ์กับพฤติกรรมความรุนแรงในครอบครัวของกลุ่มสตรีไทยมุสลิมในจังหวัดปัตตานี. วารสารพัฒนบริหารศาสตร์. 57 (2), 83-105.
- เกียรติเฉลิม รักขังาม. (2565). สภาพปัญหาและแนวทางการป้องกันความรุนแรงในครอบครัวในจังหวัดปทุมธานี: กรณีศึกษาช่วงสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคโควิด 19. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรังสิต.
- นภาพรณ หะวานนท์. (2555). คำให้การของผู้หญิงที่ถูกสามีทำร้าย. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกิจการโรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.
- นันทินี ศุภมงคล. (2547). ความวิตกกังวล การสนับสนุนทางสังคมและกลวิธีการเผชิญปัญหาของนิสิตนักศึกษา. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปพิชญา สุนทรพิทักษ์. (2563). ผู้หญิงกับประสบการณ์ความรุนแรงในครอบครัว กรณีศึกษา มูลนิธิหญิงชายก้าวไกล. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. (14 สิงหาคม 2542). *ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 116 ตอนที่ 74ก*. หน้า 1-23.
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. (28 เมษายน 2558). *ผู้หญิงไทยกับเด็ก เหยื่อความรุนแรง*. สืบค้นเมื่อ 28 มกราคม 2566, จาก <https://shorturl.asia/AB16Z>
- สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ. (2563). ปัญหาความรุนแรงครอบครัว ภัยเงียบในวิกฤตโรคโควิด 19. *จดหมายข่าวมุมมองสิทธิ*. 19 (4), 1-3.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- สุกัญญา สดศรี. (2561). ปัญหาการใช้ความรุนแรงของครอบครัวในสังคมไทย. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร*. 6 (ฉบับพิเศษ), 600-609.
- สุกิจ อยู่ในธรรม. (2561). มาตรการทางกฎหมายในการป้องกันความรุนแรงในครอบครัว: ศึกษากรณีการจดทะเบียนสมรส. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์*. 8 (2), 45-51.
- สุวรรณิ หาญมุสิกวัฒน์กูร และคณะ. (2555). ความรุนแรงบนฐานเพศภาวะและความรุนแรงในครอบครัว: ฐานคิดทางสังคมและวัฒนธรรมรากเหง้าของความรุนแรงที่ยิ่งกว่า. *วารสารเพศวิถีศึกษา*. 2 (1), 79-96.
- หทัยรัตน์ มาประณีต. (2554). การศึกษาทัศนคติด้านความรุนแรงต่อสตรีของสตรีในชุมชนเมือง. *วารสารศรีนครินทร์วิโรฒวิจัยและพัฒนา (สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์)*. 3 (6), 162-177.
- อังคณา ช่วยคำชู. (2555). ความรุนแรงในครอบครัว: สาเหตุ ผลกระทบและแนวทางการช่วยเหลือ. *วารสารธรรมศาสตร์*. 31 (3), 130-145.
- Elizabeth, H. (24 February 2020). *Maslow's Hierarchy of Needs Explained*. Retrieved January 25, 2023, from <https://www.thoughtco.com/maslows-hierarchy-of-needs-4582571>
- Lankarani, K. B., et al. (2022). Domestic Violence and Associated Factors during COVID-19 Epidemic: An Online Population-based Study in Iran. *BMC Public Health*. 22, 774. DOI: 10.1186/s12889-022-12536-y
- Rogers, C. (1951). *Client-centered Therapy: Its Current Practice, Implications and Theory*. London: Constable.